

НОВІ ВИКЛИКИ ПЕРЕД ІСТОРИЧНОЮ ОСВІТОЮ

С. Я. Рачук

аспірант кафедри філософії

Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича,

м. Чернівці

Email: svyatoslav.rachuk2013@gmail.com

Сучасне демократичне суспільство наповнене глобалізаційними процесами і глобальними комунікативними практиками, які вимагають від особистості знання про природу національної, етнічної ідентичності. «Основою національної ідентичності, зазначає – В. Вербицька, – є колективне уявлення про минуле національної спільноти, яке існує в індивідуальній пам'яті у межах особистого досвіду та формується за допомогою різних джерел – усної історії (членів родини, інших свідків подій), засобів масової інформації, культури тощо» [2].

Історичне знання допомагає формувати в особистості відчуття власної ідентичності та дозволяє реалізувати себе в контексті власної культури. У ході глобалізаційних процесів з'являються нові виклики перед суспільством, які допомагає розв'язати історична освіта. «Історична освіта сприяє засвоєнню досвіду минулого та його уроків у проекції на вирішення сучасних суспільних проблем» [там само]. Історична освіта допомагає не лише формувати національну ідентичність, а й реалізувати потенціал практичного розв'язання сучасних проблем. Історична освіта – неодмінний чинник становлення особистості. Вона формує уявлення про розвиток суспільства, частиною якого вона є. Наявність надмірної кількості інформації вимагає від особистості критичного мислення. «Саме тому розвиток критичного мислення, критичного аналізу та оцінки інформації, інформаційна культура особистості є важливим орієнтиром історичної освіти в сучасних умовах» [там само].

Проте історична освіта (як у світі, так і в Україні) має ряд проблем, до яких відносять надмірне акцентування уваги на військово-політичній стороні суспільства, недостатнє висвітлення гендерної проблематики та ін. Домінує “песимістичне” бачення історичного процесу в Україні, що призводить до втрати зацікавленості в її вивченні, зниження рівня знання минулщини та появи проблем із національною самоідентифікацією.

Вивчення традицій та звичаїв відіграє ключову роль у збереженні самобутності народу. Діалогічно-комунікативний вимір у контексті історичного пізнання має фундаментальне аксіологічне значення, оскільки формує здатність до діалогу між різними суспільствами. Як зазначає Л. Чупрій, «європейці впроваджували концепцію “відкритої історії”, що пропагує толерантність і наголошує, що несхожі (зокрема – сусідні, “історично

ворожі») культури, попри певні конфлікти, постійно перебували в стані взаємопроникнення та прагнули до діалогу» [4]. Гостро постає питання національності та інтернаціональності. З одного боку, глобальні проблеми людства починають об'єднувати європейську спільноту довкола їх успішного розв'язання, а з іншого боку, національна специфіка їхнього розв'язання кардинально відрізняється в різних етнічних спільнотах.

Глобалізм, як сучасна тенденція розвитку, призводить до стирання ментальних і національно-особистісних граней. Дослідження історії здійснюється з позицій Європоцентризму. Оскільки Україна у своїй багатовіковій історії тяжіє саме до такого вектору розвитку, то цей аспект особливо важливий. Проте, якщо говорити про історичну науку, а не про історичну освіту, то перед істориком постає моральне питання – як описувати історичних діячів, які подекуди чинили не однозначно. На допомогу у вивченні неоднозначних історичних постатей приходять мікроісторичний підхід, який, на думку Н. Старченко, забезпечує «зменшення масштабу дослідження, перехід до мікроскопічного аналізу, об'єктом якого є вчинки особи, одиничні події, окремі казуси. Масштаб постає як засіб пізнання “іншого соціального” – складної мережі взаємин осіб, різних життєвих стратегій і чинників, що їх породжують, суперечностей і непослідовностей нормативних систем, які дають можливість суб'єктові конструювати “свою” історичну Реальність» [3]. Застосування глобалізаційних методів щодо історичної освіти можна вважати проблемним, оскільки в Україні ще не до кінця сформована національна самоідентифікація, для якої глобалізація лише гальмує цей процес.

Вихід із цієї ситуації полягає, з одного боку, у виробленні власної методологічної бази для вивчення національної історії, тоді як з іншого боку, – в залученні методологічних підходів до вивчення історії тих країн, які у XXI столітті лише формують свою самоідентичність.

Технологічно зумовлене суспільство породжує колосальний пласт інформації, що формує нові погляди на культуру, суспільство, історію, пропонує часто протилежні тези та контраргументи, впливаючи на освітній складик історії, оскільки сучасні суспільні технології вимагають нових методів і методик. Яскравим прикладом цього може слугувати підхід О. Бетлій «Цифрова історія» [1]. Він дозволяє працювати із електронними носіями як з історичними джерелами, формуючи при цьому критичний підхід до електронних джерел як особливого виду носія інформації про минуле.

Отже, до основних вимог, які ставить перед собою історична освіта, можна віднести формування критично мислячої особистості, яка має національну самоідентифікацію та готова до комунікації з представниками інших народностей, що формує цілісне бачення історичного минулого та оптимістичний погляд у майбутнє.

Література

1. Бетлій О. Цифрова історія – осучаснене майбутнє історика? – Електронний ресурс. Режим доступу: <https://kyiv.lvivcenter.org/tsyfrova-istoriia-osuchasnene-majbutnie-istoryka/>
2. Вербицька В. П. Завдання історичної освіти у вимірі сучасних інтеграційних процесів. – Електронний ресурс. Режим доступу: <http://ena.lp.edu.ua/bitstream/ntb/21516/1/36-194-199.pdf>
3. Старченко Н.П. МІКРОІСТОРІЯ [Електронний ресурс] // Енциклопедія історії України: Т. 6: Ла-Мі / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. – К.: В-во "Наукова думка", 2009. – 790 с. – Електронний ресурс. Режим доступу: <http://www.history.org.ua/?termin=Mikroistoriya>.
4. Чупрій Л. Історична освіта в Україні як складова державної політики пам'яті // Політичний менеджмент, №4. – 2011. – Електронний ресурс. Режим доступу: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/08/chuprii_istorychna.pdf